

Klimatet har på goda grunder seglat upp som den stora orosfrågan i vår tid, särskilt bland unga. Vad ska skolan dra för slutsatser av det? När en hel generation riskerar att förlora sin framtidstro landar ett tungt ansvar på oss vuxna.

Karin Södergren

Karin Södergren
tf chefredaktör

gjordes på uppdrag av Naturvårdsverket i maj förra året, alltså före den hetaste sommaren i mannaminne. Enligt samma rapport är andelen personer som tycker att det är viktigt att sätta in samhällsåtgärder mot klimatförändringarna så hög som 86 procent.

DEN SVENSKA HANDLINGSBEREDSKAPEN är med andra ord god. Men vad är skolans ansvar i den uppkomna situationen? Grundskolans läroplan ger en fingervisning. Där slås fast att "undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling". Eleverna ska också få möjlighet att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och skaffa sig ett personligt förhållningssätt till globala miljöfrågor. Även förskolans läroplan innehåller tydliga skrivningar om att utbildningen ska lägga grunden till ett växande intresse hos barnen för en hållbar utveckling.

Det är fina, uppfordrande ord som i dag tycks självklara. Men hur det ska gå till i praktiken, i klassrummet eller i förskolegruppen, är inte lika självklart. Skolans organisation och starka fokus på ämnesundervisning kan bli ett hin-

SYDNEY, BRYSEL, ALINGSÅS. Över hela världen har skolelever strejkat mot politikernas oförmåga att göra något åt klimatförändringarna. – Vi kan inte bara stå och vänta. Utvecklingen är skrämmande, det är ju vår framtid, förklarade den 14-åriga strejkande eleven Jean Hinchliffe i Australien till The Guardian.

Hälften av världens befolkning är i dag under 30 år. Det är den största

ungdomsgenerationen någonsin. Inför riksdagsvalet i september var klimatet den viktigaste frågan för unga mellan 18 och 29 år, visar en undersökning från Novus.

– Aktivera er, gör någonting! Då mår man mycket bättre, uppmanade den numera världsberömda svenska eleven Greta Thunberg i SVT.

ANDELEN PERSONER SOM tror att vi i Sverige i framtiden kommer att påverkas av klimatförändringen är hög, 95 procent, enligt en undersökning som

der. De globala framtidsfrågorna skär genom många olika ämnen. På skolor med en vana att arbeta ämnesövergripande kan det gå lättare att på djupet få in miljöperspektiven. För enstaka temadagar räcker inte.

Den finlandssvenska forskaren Mikaela Hermans har visat att lärarnas egna intressen i hög grad styr hur undervisningen om klimatförändringar läggs upp. De lärare som själva är naturintresserade eller engagerade i klimatfrågan lyckas inte oväntat engagera eleverna mer. Men det gäller att inte stanna vid kunskap och fakta. Att få eleverna känslomässigt engagerade är minst lika viktigt, anser hon. Liksom att få syn på kopplingen mellan de egna valen, den närmaste omgivningen och världen i stort. Det är genom att upptäcka de sambanden som eleverna blir medvetna och börjar tro på att förändring är möjlig. Det kallas handlingskompetens.

DEN RAPPORTERING SOM möter oss är ofta inriktad på ett katastrofscenario där fokus ligger på obehagliga fakta. Utan handlingskompetens är det då lätt att skjuta hela klimatfrågan ifrån sig. Istället för handling blir det apati. När rädslan kapslas in kan tilliten till

både samhället och vuxenvärlden i stort påverkas negativt. Obearbetad rädsla kan också leda till avståndstagande och klimatförnekelse. Utan framtidstro blir lärandet meningslöst. Varför ska man lära sig om antiken och hur man beräknar derivata om jorden ändå ska gå under?

Olika åldrar drabbas också olika hårt. Värst är klimatoron för unga i övre tonåren. I den åldern har man börjat förstå komplexiteten i samhällsproblemen, vilket kan leda till en ökad känsla av hopplöshet. Elvaåringar tror däremot oftare på att forskning och teknisk utveckling kommer att lösa problemen så småningom.

FORSKAREN OCH PSYKOLOGEN Maria Ojala vid Örebro universitet har gjort en studie av ungas tankar om klimatförändringarna. Hennes studie visar att de barn som mår bäst är de som lyckats vända känslan av hopplöshet och oro genom att agera. De kan till exempel ha bestämt sig för att börja cykla till skolan, äta mindre kött eller att försöka påverka de lokala företagen eller politikererna. De får en större tilltro till vuxenvärlden och till att vi människor kommer att lyckas med klimatomställ-

ningen. Tron på att en framtid är möjlig växer.

Glädjande nog ligger många unga långt före oss vuxna i insikter – och framför allt agerande. Vegetarianerna blir allt fler, inte av djurrättskäl utan av miljöskäl. Konsumtionen ifrågasätts, plastbyttorna åker ut och återvinningen ökar. Men perspektiven behöver också vidgas från individen till systemnivån, både i klassrummen och i samhällsdebatten. Att mörka det allvarliga läget är ingen framkomlig väg.

Tvärtom är det genom att få tid och utrymme att bearbeta sin oro och sätta sig in i för- och nackdelar med olika åtgärder – som klimatkompensation, energiomställning, flygskatt och klimatförhandlingar – som känslan av förtvivlan och maktlöshet kan brytas. Kunskap är en effektiv medicin för att lindra ångest och ångslan. Det är vi skyldiga att ge våra barn.

Läs också Sverker Sörlins reflektioner i klimatfrågan sist i denna tidning.

För övrigt anser jag att föräldrar med akademisk examen som inte klarar att lösa sina barns läxor borde ta reda på i vilken undervisningskontext uppgiften lämnats innan de offentligt spyrr gälla över läraren. Att spä på lärarföraktet gör inte skolan bättre.